

22.12.2014

POL-2014-9220

Voimassaoloaika

1.1.2015 - 31.12.2019

Säädöseruste

Laki poliisin hallinnosta (110/1992) 4 §

Pakkokeinolaki (2011/806) 8 luku 30 § ja 32 §; 9 luku 2 §

Kumoo

2020/2013/4893, 20.12.2013 Puhalluskoe ja sylkitesti

Kohderyhmät

Poliisi

Puhalluskoe, sylkitesti ja henkilökatsastus rattijuopumustapauksissa

1 Perusta

Pakkokeinolain (806/2011, myöhemmin PKL) 9 luvun 2 §:n mukaan poliisimies voi suorittaa moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajalle tai muussa rikoslain (1889/39, myöhemmin RL) 23 luvussa tarkoitettussa tehtävässä toimivalle henkilölle kokeen (seulontatesti), joka tehdään tämän mahdollisesti nauttiman alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi. Poliisi suorittama seulontatesti tehdään seulontalaitteella (alkometri ja sylkitesteri).

Seulontatestistä kieltäytymisen taikka kokeen suorittamisen turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi voidaan toimittaa PKL 8 luvun 30 §:n mukainen henkilökatsastus, johon ei tarvita pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöstä. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen kannanottojen mukaan seulontatestin suorittamiselle ja kieltäytyneen henkilön verikokeeseen toimittamiselle ei tarvita rikosepäilyä (AOA Dnro 3372/04/09 ja 2486/4/99), sillä kyseisessä PKL:n säännöksessä on kyse poliisin liikennevalvonnan tehokkuuden turvaamisesta. Sama kanta on toistettu Perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 39/2014, s. 4). Tapauksissa, joissa ei ole rikosepäilyä käytettävän pakkokeinon perustana, kirjataan poliisiasian tietojärjestelmään (Patja) sekalaisilmoitus, jossa dokumentoidaan käytetyn pakkokeinon edellytykset. Ilmoituksen nimikkeeksi kirjataan "Pakkokeinolain 9 luvun 2 §:n mukainen tutkinta".

Verikokeeseen toimittamista koskevaa päätöstä tehdessään poliisimiehen on tehtävä tilanteesta kokonaisarvio otettuaan huomioon PKL 1 luvun 2-3 §:ien mukaiset suhteellisuus- ja vähimmän haitan periaatteet sekä poliisilain (872/2011) 1 luvun yleiset periaatteet. Arvioita tehtäessä on huomioitava testistä kieltäytymisen syyt sekä mahdollisesti päihtymiseen viittaavien merkkien läsnäolo. Ketään ei tule toimittaa verikokeeseen ainoastaan sen vuoksi, että henkilö käyttäytyy esim. epäasiallisesti. Verikokeeseen toimittamiselle ei kuitenkaan ole ehdotonta pakkoa. Testistä kieltäytymisestä joh-

tuvan henkilönkatsastusta koskevan päätöksenteon tueksi sekä asiakkaan ja poliisimiehen oikeusturvan takeeksi poliisin Kameleon-asiakirjojen lomakkeen "Päihdetutkimuslomake C:n" (lomake T19) ja vesiliikennejuopumustapauksissa "Päihdetutkimuslomake D:n" (lomake T20) (ns. havaintolomakkeet) täyttämisen merkitys korostuu.

Veri- tai tarkkuusalkometrikokeena toteutettava henkilönkatsastus voidaan PKL 8 luvun 32 § mukaan toteuttaa jos on olemassa todennäköisiä syitä epäillä rattijuopumuksen tunnusmerkistön täyttymistä. Tällaisena edellytyksen tukena toimii seulontatestin tulos tai muu näyttö, jonka perusteella todennäköiset syyt ylittyvät (esim. voimakkaasta humaltumisesta johtuva kykenemättömyys puhallusnäytteen antamiseen tai sekavuus ilman merkkejä alkoholista).

2 Testiin ja kokeeseen määrättävät henkilöt

Poliisimies voi suorittaa seulontatestin ja määrätä veri- tai tarkkuusalkometrikokeeseen moottorikäyttöisen ajoneuvon tai raitiovaunun kuljettajan lisäksi henkilön, joka:

- ohjailee alusta tai toimii aluksessa sen kulun turvallisuuteen olennaisesti vaikuttavassa tehtävässä (esim. aluksen päällikkö, konepäällikkö, luotsi)
  - ei kuitenkaan soutuveneeseen tai siihen kooltaan, nopeudeltaan tai muuten rinnastettavan vesikulkuneuvon ohjailija tai sen kulun turvallisuuteen vaikuttavassa tehtävässä toimivaa henkilöä
- ohjailee ammattimaisessa vesiliikenteessä alusta tai määräyksestä toimii tällaisessa aluksessa sen kulun turvallisuuteen tai ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseen olennaisesti vaikuttavassa työtehtävässä (esim. aluksen päällikkö, konepäällikkö, luotsi)
- ohjaa ilma-alusta tai toimii sen miehistön jäsenenä tai muussa lentoturvallisuustehtävässä (esim. koko koneen matkustamohenkilöstö, lennonjohtajat) ja
- kuljettaa junaa tai toimii muussa junaturvallisuuteen olennaisesti vaikuttavassa tehtävässä (esim. koneapulainen, konduktööri, ase-
tinlaitemies)

Huomion arvoista on, että pakkokeinolaki ei oikeuta anna oikeutta suorittaa edellä kuvatun kaltaista seulontatestiä polkupyöräilijöille.

Jos muun rikoksen tutkinnassa on tarpeen selvittää epäillyn mahdollinen päihtymys, on noudatettava pakkokeinolain henkilönkatsastusta koskevia säännöksiä (PKL 8 luku 32 §).

3 Seulontatestien ja henkilönkatsastuksen suorittaminen

Seulontatesti ja henkilönkatsastus on tehtävä siten, ettei toimenpiteestä aiheudu tarpeetonta tai kohtuutonta haittaa tutkittavalle. Järjestelyt on tehtävä siten, että mikäli seulontatesti edellyttää jatkotutkimuksia, ne voidaan suorittaa niin huomiota herättämättä kuin mahdollista (PKL 9 luku 2 § 1 momentti). Liikennejuopumustapauksissa suoritettavissa testeissä ja kokeissa on huolehdittava hygieniasta.

Seulontalaitteen näyttäessä positiivista puhallustulosta tulee puhalluskoe toistaa noin kymmenen minuutin kuluttua muun muassa mahdollisen suu-alkoholin toteamiseksi. Rajatapauksissa puhalluskoe on mahdollisuuksien mukaan varmennettava toisella seulontalaitteella.

Puhalluskoetta tai sylkitemstiä suoritettaessa tulee huomioida lämpötilan mahdollinen vaikutus laitteen antamaan tulokseen.

Lääketieteellistä asiantuntemusta vaativan tutkimuksen saa suorittaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö. Verinäytteen saa ottaa sellainen terveydenhuollon ammattihenkilö, joka on saanut tehtävään koulutuksen (PKL 8 luku 33 §). Poliisin oikeudesta ottaa verinäyte on annettu poliisin ohje (Terveydenhuollon ammattia harjoittamaan oikeutetun poliisimiehen oikeus ottaa verinäyte, 2020/2013/773).

Kliininen päihdetutkimuspyyntö tulee esittää vain, jos tämä koe on erityisestä syystä verinäytteen lisäksi tarpeen. Pyyntö voi olla tarpeen esimerkiksi:

- 1) Kun henkilöä epäillään RL 23 luvun 4 §:n 2. kohdan mukaisesti pelkän alkoholin käytön vuoksi törkeästä rattijuopumuksesta jossa kyky tehtävän vaatimiin suorituksiin on *tuntuvasti huonontunut* seulontatestin tuloksen näyttäessä 0,5-1,1 promillea (esimerkiksi nuori, harjaantumaton kuljettaja, jonka ajoneuvon hallintataidot vielä kehittymässä ja jonka alkoholin sietokeranssi alhaisemmalla tasolla) tai
- 2) kun henkilöä epäillään RL 23 luvun 4 §:n 3. kohdan mukaisesti törkeästä rattijuopumuksesta pelkästään huumaavien aineiden käytön tai yhdessä huumaavien aineiden ja alkoholin kanssa (ns. sekakäyttö) ja kyky tehtävän vaatimiin suorituksiin on *tuntuvasti huonontunut*.
- 3) kun henkilöä epäillään RL 23 luvun 3 §:n 3. kohdan mukaisesti rattijuopumuksesta hänen käytettyään muuta huumaavaa ainetta kuin alkoholia taikka tällaista ainetta ja alkoholia niin, että hänen kykynsä tehtävän vaatimiin suorituksiin on *huonontunut*.

Törkeän rattijuopumusepäilyn yhteydessä on huomioitava RL 23 luvun 4 §:ssä tarkoitettu olosuhdearviointi.

4 Väliaikainen ajokielto

Ajoneuvon kuljettajaa ei ole syytä määrätä väliaikaiseen ajokieltoon pelkästään huumeepikatestin perusteella. Epävarmoissa tapauksissa (esim. alkoholirattijuopumustapaus rangaistavuuden alarajalla) ei väliaikaista ajokieltoa tulisi muutenkaan ilman painavia perusteita määrätä ennen verikokeen tuloksen varmistumista. Jos epäilty itse kertoo käyttäneensä huumausainetta, on tämä lisäperuste väliaikaiseen ajokieltoon määräämistä harkittaessa.

Poliisimiehen määrättyä henkilön väliaikaiseen ajokieltoon epäilystä huumausaineesta johtuneesta rattijuopumuksesta, on poliisin viipymättä päätettävä, pidetäänkö väliaikainen ajokielto voimassa. Päätöksen tekee kuulustelun yhteydessä tai sen jälkeen epäillyn rikoksen tutkinnanjohtaja tai muu tehtävään oikeutettu poliisin Kameleon-asiakirjojen lomakkeella "Päätös ajo-oikeusasiassa" (lomake L14). Päätöstä tehtäessä on noudatettava

hallintolain menettelysäännöksiä (434/2003), kuten asianosaista on kuultava ennen päätöksentekoa, päätös on perusteltava ja se on annettava hallintolain säännöksiä noudattaen tiedoksi asianosaiselle. Jos asianosainen on alaikäinen, myös huoltajat on otettava menettelyssä asianmukaisesti huomioon hallintolain 35 §:ssä säädetyllä tavalla. Ajokorttilain termi "päättävä viipymättä" ei tarkoita sitä, että päätös on tehtävä heti tai että hallintolain menettelysäännöksistä olisi mahdollista tinkiä. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on pohtinut poliisin käytäntöjä ratkaisussaan Dnro 1265/4/11 ja painottanut ratkaisussaan hallintolain menettelysäännösten noudattamista.

Poliisimiehen havaintolomakkeisiin (Päihdetutkimuslomake C ja D) kirjaa- mat havainnot mahdollisista ajovirheistä ja kuljettajan poikkeavasta käyt- täytymisestä tukevat väliaikaisen ajokiellon määräämistä koskevaa päätök- sentekoa.

5 Koevälineet sekä niiden kalibrointi ja huolto

Liikennejuopumustutkinnassa saa käyttää vain Poliisihallituksen liikenteen- valvontavälineiksi hyväksymiä laitteita (tarkkuusalkometrit, seulonta- alkometrit ja sylkitesterit).

Poliisiyksiköiden tulee varmistaa, että henkilöstö osaa käyttää laitteita oh- jeistuksen mukaisesti. Laitteiden tarkastuksen, huollon ja vastuuhenkilöi- den järjestäminen on osa poliisin yksikön johdon tehtävää ja osaltaan poliis- sin sisäisen valvonnan ja laadun varmistamisen järjestelmää.

Tarkkuusalkometristä on annettu erillinen ohje, Tarkkuusalkometrin käyttö (2020/2013/4940).

Poliisiyksiköiden on varmistettava, että myös muille liikennejuopumustut- kinnassa käytettäville laitteille on nimetty vastuuhenkilö ja tarvittavat vara- henkilöt. Heidän on huolehdittava laitteiden toimintakunnosta ja huollosta. Laitteiden huolto-ohjeet on liitetty laitteen mukaan ja lisäksi ne löytyvät Si- netistä.

Poliisiyksiköiden tulee varmistaa, että yksikön seulonta-alkometrien käyttä- jät suorittavat kalibroinnin tarkastuksen kuukausittain (ns. vertailukaasutesti tuloksen oikeellisuuden tarkastamiseksi), ellei ilmene aihetta tiheämmin tehtävään kalibroinnin tarkastamiseen tai laitevalmistajan ohjeet muuta edellytä. Laitevastaavat huolehtivat laitteen mukana tulleen käyttöohjeen mukaisin väliajoin laitteen varsinaisesta kalibroinnista, kuitenkin siten, että kalibrointien väli on enintään kuusi kuukautta. Erilliset kalibrointiohjeet ovat laitevastaavien käytössä. Kalibrointiin saa käyttää ainoastaan Poliisihalli- tuksen tai laitteen maahantuojan hyväksymää kaasua. Kalibroinnin suorit- taminen on dokumentoiva jälkikäteen todennettavalla tavalla. Merkinnöistä on ilmentävä kalibroinnin suoritusaike ja suorittaja.

Sylkitesterit ovat kertakäyttöisiä tai lukijalaitteellisia. Lukijalaitteelliset sylki- testerit huolletaan ja kalibroidaan laitevalmistajan antamien ohjeiden mu- kaan. Sylkitestereitä käytetään valmistajan antamien ohjeiden mukaisesti. Ohjeet löytyvät Sinetistä.

Poliisiylijohtaja

Mikko Paatero

Poliisijohtaja

Seppo Kolehmainen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu Aspo-asianhallintajärjestelmässä. Poliisihallitus 22.12.2014 klo 14.30. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet

Jakelu

Poliisihallituksen yksiköt
Poliisilaitokset
Keskusrikospoliisi
Poliisiammattikorkeakoulu

Tiedoksi

Sisäministeriö
Tulli
Rajavartiolaitos
Sinetti